

Nr 106.

Av herr **Jeansson m. fl.**, om anslag till befrämjande av en planmässig organisation och utveckling av landsbygdens elektrifiering.

I en nyligen avlåten skrivelse till länsstyrelserna i riket har Svenska vattenkraftföreningens styrelse i den aktuella frågan om landsbygdens elektrifiering gjort en hänvändelse av i huvudsak följande innehåll:

Elektrifieringen av Sveriges landsbygd har under senare år alltmer framstått som ett önskemål av största vikt. För jordbruket blir det sannolikt mer och mer angeläget att delvis kunna ersätta mänsklig arbetskraft och dragare med mekanisk drivkraft, i första hand genom elektrifiering av tröskningen och gårdarnas alla smärre kraftbehov. Den elektriska belysningen har, fränsett medföljande trevnad och bekvämlighet, under rådande förhållanden visat sig särskilt eftersträvansvärd. Vidfogade förteckning över elektriska ledningar och elektrifierad odlad areal inom olika län, av elektr. inspektören E. O. Ericsson upprättad på anmodan av tillkallade vattenfallssakkunnige inom civildepartementet, lämnar en belysande översikt av förhållandena i januari 1917.

Åtskilligt har som bekant redan åstadkommits i organisatoriskt syfte och genom direkta åtgöranden för elektrifieringens befrämjande. Därvid hava länsstyrelser och hushållningssällskap, statens, kommunala och enskilda kraftföretag samt kommunala och enskilda sammanslutningar på skilda håll och under olika omständigheter varit verksamma. Svenska vattenkraftföreningen, Svenska motorkulturföreningen och Sveriges allmänna landtbrukssällskap äro hvar på sitt område beredda att bistå allmänheten genom konsulenter eller på annat sätt, och hos kungl. lantbruksstyrelsen kommer från och med år 1918 en statens konsulent för landsbygdselektri-

fiering att finnas tillgänglig — en ringa början till en blivande organisation. Slutligen har på grund av beslut vid 1917 års riksdag en kommitté nyligen fått sig anförtrodd utredningen av frågan om möjligheten för staten att befrämja landsbygdens elektrifiering, en utredning, som emellertid icke torde direkt böra eller kunna avse detaljarbetet ute i bygderna och därtill icke kommer till praktisk nytta ännu på ett par år.

Inför vad sålunda åtgjorts och kommer att åtgöras framstår det dock alltjämt, ej minst med tanke på ett resultatrikt arbete under den allra närmaste tiden, på många håll som synnerligen önskvärt att omedelbart fullfölja ett kraftigt upplysnings- och organisationsarbete. Syftet härmed skall främst vara att igångsätta och organisera den *självverksamhet* ute i bygderna, som är och blir den viktigaste förutsättningen för ett gott resultat. Denna självverksamhet bör tydligen utvecklas och understödjas inom distrikt, som av lokala skäl utgöra lämpliga distributionsområden, där kraft antingen från egna mindre kraftkällor (vattenfall) eller från större statliga, kommunala och enskilda kraftledningar distribueras genom ett bolag eller en lokal andelsförening eller dylikt.

Särskild uppmärksamhet förtjäna de smärre vattenfall, varpå landet snart sagt överallt är så rikt och, som vid ändamålsenligt tillvaratagande av förefintliga regleringsmöjligheter, ofta äro synnerligen väl ägnade att fylla bygdebehoven. Detta gäller närmast sådana trakter — bl. a. stora delar av Småland, Västergötland, Värmland, Dalarna och hela Norrland — där sammanhängande stora landsbygdsnät, matade från större kraftkällor, under överskådlig tid icke kunna med ekonomisk fördel ifrågakomma.

Det är emellertid också nödvändigt att elektrifieringen ordnas möjligast enhetligt, så att inom de olika landsdelarna distributionsområdena rationellt uppdelas i anslutning till förefintliga kraftresurser. En samverkan mellan olika distributionsområden i fråga om krafttillförsel, administration och personal m. m. kan också här och var visa sig berättigad.

Det är med särskilt framhållande av kravet på enhetlighet och samverkan som vattenkraftföreningen genom förevarande framställning önskat göra gällande, att länsindelningen i riket i allmänhet synes utgöra en lämplig grundval för ett dylikt enhetligt ordnande arbete; detta på grund av icke blott den geografiska indelningen och länens storlek utan framför allt länsstyrelsernas personkännedom i bygderna och lätthet att i olika samband komma i beröring med befolkningen. Ifrågavarande arbete bör i viss mån föregå, men även bedrivas jämsides med erforderligt arbete för upplysning

och detaljorganisation genom anordnande av möten och spridande av trycksaker (formulär, stadgar m. m.).

I anslutning till dessa synpunkter har vattenkraftföreningen på grund av remiss tillstyrkt ett, på framställning av länsstyrelsen i Västerbottens län, av landstinget detta år beviljat anslag av 20,000 kronor för upprättande av en allmän plan för länets elektrifiering genom sakkunnig persons försorg, under samverkan med länsstyrelsen eller särskilda kommitterade. Föreningen framhöll därtill, att vid denna planläggning, som beräknades fullföljd under loppet av c:a ett år, borde förberedelsevis undersökas kraftkällor, lämpliga för distributionsområden med sannolika ekonomiska förutsättningar samt lämplig indelning av dylika områden, anvisas huvudgrunder för de olika företagens organiserande och drivande m. m., allt efter rådande lokala förhållanden. Med en sådan planläggning, utförd med stöd av verklig praktisk sakkunskap under nödig samverkan med på området arbetande allmänna och enskilda företag, vägledande men icke hämmande föregående lokala initiativ och åtgöranden, skulle åtskilliga misräkningar och nationalekonomiska förluster undvikas, vilket vore av betydelse ej minst nu och en tid framåt, då materialanskaffningen medför så betydande svårigheter och kostnader.

Det är även föreningen bekant att liknande förslag föranlett åtgärder bl. a. från länsstyrelser eller hushållningssällskap i Norrbottens, Älvsborgs och Malmöhus län, förutom likartade åtgärder inom mera begränsade områden.

Föreningen uttalar den förhoppningen, att länsstyrelser eller hushållningssällskap till fullföljande av en uppgift, sådan som den här skisserade, skola kunna snarast möjligt förfoga över nödiga medel, vilka helt visst komma att väsentligt bidra till trevnaden, välståndet och utvecklingen inom de olika landsändarna. Föreningen har slutligen särskilt framhållit betydelsen av att här — på ett område av alltmer framträdande vikt — vid sidan av en påtaglig nationalekonomisk uppgift befrämja en kanske lika angelägen social sådan. I detta avseende kunna länsstyrelserna utan tvivel göra en verksam insats genom att uppmuntra, stödja och vägleda en rätt planlagd självverksamhet i bygderna, medförande ökad självkänsla och tillfredsställelse hos befolkningen samt en naturligt ökad ekonomisk intressegemenskap och därav stärkt samhörighetskänsla.

I anslutning till vad svenska vattenkraftföreningen sålunda uttalat må nämnas, att utom i Västerbotten, där landstinget beviljat 20,000 kronor, även i Norrbotten länsstyrelsen kunnat förfoga över medel för ifrågakvarande ändamål, och äro i båda dessa län förberedelserna för en möjligast

planmässig elektrifiering i full gång. Vid sidan av pågående undersöknings- och organisationsarbeten hava i båda länen också bildats ekonomiska föreningar mellan flertalet distributionsföretag med syfte att i större omfattning och därmed på bättre villkor förmedla inköp av nödig materiel. I Älvsborgs och Malmöhus län, möjligen även på något annat håll, hava hushållningssällskapen kunnat anslå medel till vissa undersökningar i elektrifieringsfrågan.

I allmänhet synas emellertid länsstyrelserna icke kunna disponera nödiga medel utan att avvakta eventuella anslag från nästkommande landsting, och hushållningssällskapen torde, där de lämpa sig och äro intresserade av att taga direkt befattning med hithörande frågor, oftast vara hårt anlitade för en mängd andra, med jordbrukets utveckling samhörande utgifter.

Det framstår under sådana förhållanden som en statlig angelägenhet att utan dröjsmål kunna vid behov ställa nödiga medel till länsstyrelsernas förfogande för att befrämja en planmässig och snabb utveckling av landsbygdens elektrifiering inom resp. län, givetvis under nödig samverkan dels med grannlänen, dels med den förutnämnda elektrifieringskommittén, i den mån detta för vinnande av den åsyftade planmässigheten kan visa sig önskligt, men utan att därigenom binda länsstyrelsernas arbete i onödigt tyngande former. Det erforderliga beloppets storlek synes kunna beräknas med hänsyn till att på en del håll länsstyrelserna ändock kunna helt eller delvis utanordna medel för ändamålet samt att i vissa fall ett mindre anslag kan anses tillräckligt i avvaktan på ytterligare anslag från landstinget för arbetets fullföljande.

Under sådana omständigheter torde ett belopp av 200,000 kronor vara tillräckligt, varav hälften bör kunna utanordnas snarast möjligt under innevarande år för att vid vårens inträde undersöknings-, organisations- och byggnadsarbeten må kunna utan dröjsmål upptagas.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville, för att, i vad på länsstyrelserna lämpligen kan ankomma, befrämja en planmässig organisation och utveckling av landsbygdens elektrifiering, ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp av 200,000 kronor, varav hälften må kunna utanordnas redan under innevarande år.

Stockholm den 25 januari 1918.

John Jeansson.

F. E. Neess.

Axel Tengvall.

Bilaga.

Tabell.

Data rörande landsbygdens elektrifiering.

L ä n	Distributions-	Jan. 1917	Total odlad	Förhållandet
	ledning- ingar	elektrifierad odlad jord	jord	elektrifierad total odlad jord %
	km.	hektar	hektar	
Stockholm	18,7	1,096	167,890	0,65
Uppsala	178,15	13,153	157,000	8,35
Södermanlands	60,2	6,785	176,208	3,9
Östergötlands	429,5	14,500	246,205	5,9
Jönköpings	165,3	3,000	136,088	2,2
Kronobergs	70,56	1,200	93,410	1,3
Kalmar	108	3,700	181,000	2,1
Gottlands	—	—	70,000	—
Blekinge.....	801	5,000	64,353	7,8
Kristianstads.....	154,45	15,000	247,848	6
Malmöhus	652,2	43,000	342,780	12,5
Hallands	99,9	8,000	138,000	5,8
Göteborgs och Bohus	44	400	100,756	0,4
Älvsborgs	877,1	4,500	221,578	2
Skaraborgs	172,2	37,500	341,470	11
Värmlands	203,9	9,767	204,085	4,8
Örebro	133,9	6,950	155,505	4,5
Västmanlands	123,6	8,826	153,856	5,7
Kopparbergs	391,6	15,307	103,444	14,8
Gävleborgs	483,4	16,788	103,585	16,2
Västernorrlands	1,090,85	12,064	87,089	13,8
Jämtlands	477,5	5,448	59,658	9,1
Västerbottens	235,7	3,008	92,533	3,3
Norrbottens	193	532	38,496	0,14
Summa	7,164,75	235,524	3,682,837	6,4